

BÉTSI
MAGYAR ÚJSÁG.

EZEN NEVEZET ALATT:

MAGYAR KURIR.

1833-dik

ESZTENDŐRE.

A' FELSÉGES TSÁSZÁR' ÉS APOSTOLI KIRÁLY'
KEGYELMES ENGEDELMÉVEL.

SZERKEZTETI ÉS KIADJA

MÁRTON JÓSEF,

a' Bétsi Ts. K. Universitásban a' Magyar Nyelvnek és Literaturának rendkívül
való Professora, Tek. Beregh Vármegyének Tábla Bírája, és a' Magyar Tudós
Társaságnak levelező Tagja.

ELSŐ FÉL.

ESZTENDŐ.

BÉTSBEN,

NEMES HAYKUL ANTAL' BETŰJIVEL.

A' Bagoly a' Böltset példázza, ki bárha setétben

Vesztegel is lát ott, hol más semmit se vesz észre.

BÉTSI MAGYAR KURIR.

ÉS

SOKFÉLE, TOLDALÉKŰL.

Nr. Indult Kedden, Januarius' 1-ső napján, 1833. 1.

BÉTS.

Orvosi jelentések.

Ő Felségének az ifjú Magyar Királynak veszedelmes nyavalya környüllásai Dec. 27-dikén éjfélig egy állapotban maradtak. Éjfélután lassan lassan látható vala a' jobbulás, melly nem csak ma egész napon egyaránt tartott, hanem estvélig még szembetűnőbb lett. Béts Dec. 28-kán 1832.

Ő Felsége az ifjú Magyar Király a' múlt éjjel igen nyugodalmasan aludt. Betegségének környülményei ma egész nap olly kedvezők voltak, hogy Ő Felsége az ifjú Király felgyógyulásához teljes reménység vagyon. A' honnan több orvosi jelentés nem is fog kiadatni. Béts Dec. 29-kén 1832.

Báró Stifft András Jó'sef,
Ts. K. első Udvari orvos.

Rajmann János Nep.

Ts. K. Udvari orvos.

OROSZ OROSZÁG.

Tsászári parantsolat adatott ki Dec. 5-kén, mellynek foglalata ez: Ha görög orosz hitvallású és idegen vallástételű személyek öszve házasodnak és őket Kathólikus Pap esketi öszve, az egybekelések törvényes házasságnak el nem esmertetik mind addig, míg őket Orosz Pap is öszve nem esketi.

P O R T U G A L L I A.

(Morning Chronicle) Dom Pedrónak 3 tisztjei odahagyták Portugal-

liát végképpen, mivel remények egy szerentsés kimenetelre, egészen elenyészett. Oportó mostani állapotját ekképpen írják le: Nem régiben Dom Pedró katonái háromszori kitsapást tevének, hogy a' táborba friss marha, és disznóhúst hozhassanak; ebből könnyen kilehet húzni, hogy szükiben vagynak a' friss eleségnek, úgy annyira, hogy ezt a' rothadás elhárítása miatt bé kell sózniok. A' fizetésről, már több egy hónapja, szó sem vólt. A' Katonák, mikor már utolsó szükségre kerül a' dolog, az Elöljárókat megijesztik, és csak úgy tsikarhatnak ki tőlök egynehány tallért. Midön elindúltunk, a' Város szünet nélkül lövöldöztetett. Dom Miguelnek magasán fekvő ágyúsántzai rettenetesek, — Különösen pedig az, mellyet a' minap, a' folyó öblénél készítettek, egy valóságos fellegrvár, mellyből mindenik kikötni akaró hajó öszve meg öszve lövöldöztethetik. Szegény Oportó! mi leszsz ma belőled? úgy hiszszük, — el van határozva! — A' sereg nyughatatlan, és megelegetetlen, Generál nints, ki birná a' katonák bizodalnokát, — mindennek szükiben, — valamit előteremteni lehetetlen, minden oldalról bészárva, idejárulván még az is, hogy a' kis számú sereg egymásközött is egyenellen, valóban, ha ezt az ember mind meg gondolja, lehetetlen, hogy még vala-

mit reményljen **D o m P e d r ó** dól-gában!

(Times Dec. 17-kén) Az angoly Consul házát már háromszor érte ágyú Oportó ostromlásakor. A lakosok nem tudták, hol kelljen menedéket keresni, mivel most már a Douro jobbik partján is állítottak fel mozsár sántzok. A kikötő helyben fekvő hajók sintsenek bátorságban, mert a minap is, háromnak feneke kifúratott. Midőn a legközelébbi tsatában egy angoly tiszt megsebesített, valaki azt a megjegyzést tette, hogy az Angoly ispotály nem sokára tele lesz, mivel levegője egészségtelen, 's benne a Scharlach, és a tüdőgyulladás szerfelett uralkodik. Az eleség megdrágult. A marhahúsnak, — ha ugyan kapni lehet fontja 36 ezüst krajtzár. Dom Miguel bójárta Villanovát, és Sz. Cosmét. Minden órában várják az ostromot, 's a seregek egész éjtzaka fegyverben vóltak. Hogy Dom Miguel katonái a Douroba való éjjeli béevezést megnehezítsék, a folyónak jobbik partján felállított világító tornyot, úgy elrontották, hogy most semmi hasznát sem vehetni.

Dom Pedrónak angoly katonái között, ismét rendetlenség támadt, a mennyiben kinyilatkoztatták, hogy mind addig helyekből nem mozdúlnak, míg tsak a nekik tett ígéretet bé nem telyesítik. Oportóban nem akarják hinni, hogy a Várost ostromolni fogják, holott már égő golyóbisokat is készítettek a Városra, a mi azomban nem sok kárt fog tehetni, mivel a városnak köfalai többnyire erős gránitból vagynak, és eddig is az okozta, hogy minden sok ágyúzás mellett is nem sok kárt történt, holott pedig ugyan annyi lövöldözéssel, fél Londont fel lehetett volna dúlni; mert a bombák, ha tsak ház fedelekre nem esnek, — köfalt nem rontanak.

Londoni Ujságok tele vagynak nehézségekkel Dom Pedrónak, különösen azon Agensei ellen, kik sok szegény katonákat öszve verbuválván, ezek, mivel Oportóba bé nem evezhettek, kénytelenek valának Angoly Országra vissza térni, 's itt az említett Agensekhez segedelemért folyamodni.

FRANTZIA ORSZÁG.

Stratford Canning Ur Dec. 18-kán Párison keresztül, Madridba utazott.

A Kormány a Bordeauxi (V. dik Henrich) Hertzegnek Chambord nevű Uradalmát zár alá tette: azomban a Bloisi polgári törvényszék, a zárt mint törvény ellen valót eltörölte, melly ítélet, az Orleansi Törvényszékhez appelláltatott.

A Lyoni Politzia egy republicai egyesületet, mellynek Elölülője Monier, a Journal Proletairenek szerkesztője, éppen mikor a tanátskozás tartott, meglepett. A Politzia Commiszaribusnak abbeli felszólítására, hogy a Szalából kitakarodjanak, eleinte nem hajtottak, a mire az ajtó, mivel az elölülő, nevét eltitkolta, bészaratott, 's úgy azután a tagok egyenként kibótsájtatván, nyóltzan közzülök elfogattattak.

HOLLANDIA.

(Lillo Dec. 15-kén) Leve van Aduard Admiralis meghalt. Halála után Dubicard Oberster vette által, a kis flottát, melly eddig amannak Kormányára alatt vala. A Városban nyakra főre mindent készítgetnek, mintha minden órában megtámadás után kellene várniok. Tegnap ide 4 kereskedő hajó érkezett meg Antverpiából, mellynek egyike a frantziáktól négyszer lövettetett derékba.

(Journal de la Haye Dec. 19-kén) Az Antverpia i fellegrvárból egy fő

tiszt ezt közli: Lehetetlen képzelni azt a' tüzet és azzal párosodott maga elszánást, melly a' fellegrvári örízettel-kesíti. Be kevély vagyok Hollandusnak neveztetni! mert valóban eddig megmutattuk, hogy ellenségünket felül müljük! Talán soha sem történt a' miénkhez hasonló ágyúzás. Több 40,000 bombánál, és gránátoknál szállott a' fellegrvárra, mellynek allja egy felszántott mezőhöz hasonlít. Már 17 napja, mióta az ellenség, az ágyúsántzot felnyitotta, 's bennünket 12-szer nagyobb erővel támadta meg, és még is egyetlen egy — több helyeken aláásott Lunetten kívül, semmit egyebet el nem foglalhatott, Mi nem tudhatjuk pontosan, millyen kárt szenvedett az ellenség, annyit még is tudunk, hogy tetemes vala, mert minden lábnyi tér, vérével van itatva, 's nagy áldozatjába kerül. Nálunk a' hóltaknak, megsebesítettetteknek, és foglyoknak számok, mintegy 300 főre megy.

Dec. 13-kán hajóseregünk a' Seldán győzedelmes leve. Ennél az ütközetnél Proserpina hajó legtöbb hasznót hajtott; ekkor érte fájdalom egy golyóbis a' Contraadmiralist, a' ki kevéssel elhúnyta előtt, még így szóllott: „Ha én fregattommal ezen a' helyen hasznót hajthatok, — úgy inkább elveszek, mintsem állásomat elhagyjam!“

Dec. 17-kén az Amsterdami Börsén az a' hír terjedt el, hogy a' Holl. Flotta La Perle erősségét elfoglalta.

Ö Királyi Hertzegségének a' Feldmarsallnak 3 fiai Dec. 14-kén délután Bergen Op Zomba érkeztek, honnan következendő reggel Báthba kelte vala indulniok.

A' Belga határszélről ezt írják: Ha egy részről a' Sz. Lörintzi Lunettének elvesztését sajnálhatjuk, úgy más részről örülhetünk, hogy az, Ka-

tonáinktól vitézül óltalmaztatott, és csak kevesen estek el, vagy sebesítették meg, az alatt míg nagyobb része a' fellegrvárhoz visszahúzódott: — de leginkább enyhíti a' fájdalmat az a' szerentsés történet, melly szerént la Perle erőssége a' miéinktől bévétetett.

(Maestricht Dec. 11-kén.) Az Antverpiai fellegrvárnak minden dítséret felett való óltalmazása nagy bényomást tett Maestrichtre nézve, 's ha talán ez a' város is ostrom alá kerülne, meg mutatnák ezen drágakövének védelmezői, hogy ők is ugyan azon hadi sereghez tartoznak, mellyet Chassé Generál még mindég diadalmasan vezérelt a' tsatapiatzon.

B E L G I U M.

Antverpia Dec. 18-kán. Minden rossz idő, és az egyre szakadó esső mellett is, az ágyúsántzok Dec. 16, és 17 bévégeztettek, és már fegyverrel megrakattattak, úgy, hogy már Dec. 20 kán a' próbát vélek, — megtámadáson kezdik.

(Journal l' Industrie Dec. 21-kén) Minden órával komolyabbá válik a' dolog. Az ostromlók semmit sem tehetnek, az ostromlandók állhatatos küzdeéseik ellen, mert ezek elhatározták magokban, hogy, mintsem magokat meghagynák győzettetni, inkább a' fellegrvár omladékjai alá temetkeznek. A' Frantziák veszteségek többre megy 500 halottnál, azomban nem csak maga a' sereg szenved, mert azonkívül Antverpia Városa is szüntelenvaló fenyegetéseknek ki vagyon téve. Immár 120 ház vagyon golyóbisok által megjuggatva, — tegnapelőtt polgár mesterünknek kertjében pattant szejjel egy bomba. Képzelni lehet azon szegény familiáknak remegéseket, mellyek azon a' tájon laknak. Némelley haviírásoknak minden abbeli állításai mellett is, hogy az Ostromlók nem sokat vesztek a'

fellelégvár alatt, fájdalom! az ellenkező eset bizonyosodott meg, mert hiteles kútfőből tudjuk, hogy az ostromlás kezdete óta, Dec. 18-ig — 3873 frantzia esett el: itt az a' híre, hogy a' Hollandusok, la Perle erősségét el foglalták, 's még azt is hozzá teszik, hogy az elfoglalás alatt sok vér folyt el. Az elhúnyt Leve van Aduardot követő Admirális, — kezdett pályáját fényes hadi tettel nyitotta meg. Az ostromló — és Sebastini serege között való egyben köttetés, a' Hollandusi tengeri erő által félben szakasztatott, és hijában tettek próbát ezen öszveköttetést jelek által némünémüképpen kipótolni. Igen szembeűnök azon rendelkezések, mellyek Flandriában arra a' végre tétettek, hogy oda az ütközetről való tudósítások ne jussanak: az a' veszedelem, mellyet ilyen módon elakarunk háritani, tsak nevedik: mert egy okos embernek sem fér a' fejébe, hogy olyan ágyúzás, mint a' tegnapi, semmi következéseket nem húzott volna maga után.

(Brüsseli Union Dec. 17-kén) Ő Felsége a' Király tsak hólnap utazik Antverpiába, ott akarván tölteni 3 vagy 4 napot. Azt mondják, hogy a' Hollandusok, Seelandi Flandriában több helyeket készülnék elfoglalni: ha ez igaz, a' mi felől nem igen kételkedünk; akkor úgy hisszük, hogy Vilhelm Király kész utolsó perzig, a' Frantziáknak ellent állani, úgy szinte elhatározott védő sythemájánál fogva, a' Frantziát és Angolyt arra kényszeríti, hogy ötöt (Vilhelm Királyt) tulajdon birtokán támadják meg. az Antverpiai fellelégvár bevétele után, nehezen is fog Anglia más kényszerítő eszközökhöz nyulni, tsak az Octoberi Tractatust fogja sürgetni: ha pedig ezen túl megyen, az az: ha Hollandia ellen igazi háborúra kél, ak-

kor az egyesület, a' két Ország között megszűnik, és a' dolog előbbeni állapotjába tétetik vissza.

(Messenger) Mind a' mellett, hogy a' Sz. Lörintzi Lunette elfoglaltott, az ostromlás még is lassan halad elő: én úgy hiszem, hogy 20 napig még megtart: sőt még azt is lehetségesnek tartom, hogy az ostromlás utóljára is a' Városból kezdődik. Most 6 erőség a' Selda mentében, Belga birtokon, úgy meg van rakva fegyverrel, és mindennemű készületekkel, hogy mindenik maga kiállhat egy ostromot.

Antverpia állapotja a' frantzia sereg kemény ostroma miatt szomorú állapotra jutott. Dec. 21-kén már minden készen vólt, hogy rést löjjenek a' váron és azt berohanással megvegyék. Az 1000 fontos mozsárágyú ez nap vitétetett a' sántzra, mellyel a' probatétel rettenetes következésű vólt. — Legújabb tudósítás Brüsszelből Dec. 24-kéről ez: A' vár 25-kán reggeli 10 órakor feladta magát. A' capitulatio feltételei szerént az őrizet fogságra vitétik, és tsak akkor fog szabadon bocsátatni, ha Lillo és Liefkenshoek várait a' Hollandusok által adják Belgiumnak.

B É T S.

Ő Ts. Ki. Felsége méltóztatott Fő Tiszt. Tegen János Urat a' Nagy Váradis Ráptalan Nagy Prépostját Sz. Péterről neveztetett Cholti Api titul. Apátsággal megtisztelni.

MAGYAR ORSZÁG.

Rözljük Nagyméltos. Gróf Revitzky Adám Magyar Kir. Udv. Kantzellár Úrnak a' Kir. kegyes Propositionok általadásakor tartott magyar beszédét.

„El érte a' Magyar, a' mit régen óhajtott. A' Király és a' Haza egyetemben kívánják, 's várják, hogy a' törvényhozó Test tellyesítse azon ditső köte-

lességeket, mellyek az 1791-dik esztendő' 67-dik Törvény-Tzikkelye' hagyományából reá háromlottak. Készek előtte, 's elejébe terjesztve a' rendszeres roppant munkák. De midőn e' villogó időben azon szövevényes nehéz tárgy vevődik országos tanátskozásba: mikép' lehessen az ősi Hajdani nem álnok, álortzát ifjítással ékeskedő, hanem férjfiás épségében mind inkább tökéletes? ki tagadja, 's tagadhatja, hogy szirtes és örvényes pályára jutánk. Azomban el ne tsüggedjünk. Maga a' Király, Ő maga a' bölts kalauz; Ő szemlélte ki magának felséges jutalom' vég határaúl édes Hazánk' bódogságát, 's nemzeti virágzásunkat. Oda pedig hív Követői e' ditső Nemzetnek színe, és bizodalmának választott nemes fiai, kik is az igaz lelkeség' legszebb tulajdonát, a' költsönös rokon bizodalmat ápolgatván szívekben, meg nem felejtkezhetnek arról: hogy felséges Királyunk a' Haza' legkegyesebb jó Attya, 's hogy tehát a' mire Ő arányoz, megegyez az minden valódi Magyar' érzésével, élő Törvényeink szentségével, és törzsökös Alkotmányunk' ezer esztendős gyökereiből foganzott őszinteségünkkel. Halljuk tehát, de kövessük is, a' mire szólít, a' hová vezet szentséges szent sava; bizonyítsuk meg a' Világ előtt, hogy a' jelenkor szelleme' vágyódái között is el nem fajulunk mi ujjontz kétes tü neménnyé; az ön esméret', az elő- 's meszszelátás', a' termékeny tökéletesedés, de leginkább, értelmes hazafiúság jótévő sugáraiban gyarapodva maradván a' Vizontagságok felett áldott édes Hazánkban, imádott Királyunknak hív jobbágyfiai, boldog igaz Magyarok."

Posony Dec. 22 kén. f. h. 24-dikén tartott elegyes ülésben az elhunyt Báró Splényi Jó'sef második Koronőr helyébe Flges Királyunk által

candidált Gróf Keglevich Gábor Nógrádi, Báró Révay János Turótzai, Szilassy Jó'sef Tornai Főispány Ő Mel-tóságok közül, egyező fel kiáltással Gróf Keglevich Gábor Ő Excja választatott. — Kerületi jegyzőknek e' mai napon Fekete Ferentz Posonyi, Kölcsey Ferentz Szathmári, és Bernáth Zsigmond Ungvári Követek választattak. Ugyantsak ma utazott innét el Bétsbe a' Ts. Kir. Felséges pár ágyú durrogások között.

Posony Decemb. 29-dikén.

Dec. 24 dik kerületi Ülésben az alrendeknek az országos Ülésekben jobb rendel lejendő ülése intéztetett el, melly szerént minden Vármegyei Követek közelebb esnek az Elölülőhöz is, egymáshoz is, 's minden beszédet megérthetnek. Ugyan ezen ülésben a' diétai újság vétetett kérdés alá, szinte köz kívánsággá vált eleinte annak szerkeztése. De minekutánna jobban megfontolták a' dolgot, nagy része a' Követeknek nem egészen tanátsosnak véle, mindazáltal ezen napi ülésben megálapodtak abban, hogy diétai újság adassék ki.

December 25 dikben Karátsony első napja lévén, semmi ülés nem tartatott, — hanem

Dec. 26-dikán ismét gyűlést tartván, abban az újság kiadatásától elállottak, 's tsak azon kis kezdettel elégednek meg, hogy a' Kerületi ülés actáit valaki által redigáltatván, dictatura alá botsássák, 's úgy küldjék osztán meg Committenseiknek a' Követek.

December 27 kén tartatott Kerületi ülésben az a' kérdés tétetett fel, hogy a' Királyi Propositionokat mikor és mennyiben, 's mi rendel kellene tanátskozás alá venni? — Itt közös megegyezéssel az határoztatott, hogy a' Praeferentiale Gravameneket ide nem értvén a' közelebbi diéta ólta került újabb

gravameneket, minél előbb vegyék vizsgálat alá, 's azoknak dolgában, a' menyiben ne talán némelyekre nem kedvező resolutió, vagy éppen semmi resolutio nem volna ismét repraesentaljának a' Felsőnek. A' minthogy ezen napi gyűlésben Deputatio is neveztetett ki azoknak megvizsgálására. Továbbá meghatározatott: hogy először a' Commercialék, azután az Urbarialek, azután a' Contributionale-Commissariaticumok vétessenek vizsgálat alá, úgy mindazáltal, hogy nem így egymás után különkülön, hanem minekutánna mind a' hárman keresztül mentek a' három junctionim vagy egyszersmind terjesztessen a' Felső sanctioja alá.

Decem. 28-diki ülés kevés ideig tartott mivel csak délbe kezdődött a' miatt, hogy ifjú beteg Királyunknak egészsége vissza állittatásáért közönséges könyörgés tartatott a' fő templomban, hova minden Fő- és alrendek nagy számmal Felseregelték, és a' Palatinus is megjelent, 's mind a' katonai, mind a' városi polgári katonai rend innepélyesen kiharantsoltatott. Honnan nagy mise tartás után, csak 12 óra tájban mentek az Alrendek kerületi ülésre, melyen a' tegnapi tárgyakról való tanátskozás folytattott. — A' Magyar nyelvre nézve ezen új lépést kívánták sokan tenni, hogy egyszerre Magyarul kezdjenek, minden felírásokat, nunciumokat, repraesentatiokat, sőt az új törvény tikkelyeket is, egyedül Magyar nyelven, nem mint eddig deákül is szerkeztetni; de végre abban állapodtak meg, hogy ne erőltessék a' dolgot, hanem egy alázatos

Felírásban kérjék meg a' Felsőket, hogy most midőn századokra szóllandó törvényeket kívánnak hozni, azokat egyedül Magyarul hozhassák. — Ugyan ekkor délutáni 5 órakor egybe jött a' praeferentziálék rendbeszedésére kinevezett Deputatio, 's hihetően ma 29-dikben is folytatja munkálkodását, mivel még ma nem volt Kerületi ülés, ha tsak estvére nem fog lenni.

Pestről. A' Pesti Kir. Tudományok egyeteménél a' beállott 1852/3 Oskolai év elején megjelent tanuló ifjúság száma 1762-re megyen; kik közül Vallástudományt tanulnak 95-an, még pedig nevendék Pap 63, Szerzetes 5, Világi 28; Törvénytudományt hallgatnak 216-an, ezek közül első évi törvényhallgatók vagynak 108, második évi 63-an; harmadik év. 45; ugyan ezek közt Római Kath. van 184, egyesült Görög 2, nem egyesült Görög 17, Ágostai Vallású 3, Helvétziai Vall. 10; Orvos tudományt tanulnak 1052-en; kik közt Római Cath. van 578, Nemegegyesült görög 33; Ágostai vallású 97, Helvétziai vall. 62, Zsidó 282; az első évben tanulnak 186-an, 2 dikben 79, 3 dikben 63, 4 dikben 46, 5 dikben 41; Seborvostanuló van Magyar, első évi 148, Német 257; második évi, Magyar 28, Német 60; Patikárius 50; Német Bába 55; Baromorvoslást tanuló 39; Philosophiát tanulnak 460-an; ezek közt Római Cath. 357, nem egyesült Görög 34; Ágostai vallású 12, Helvétziai vallású 26, Zsidó 31; első esztendőbeliek vannak 245, 2-dik 187-en; Földmérés tudományt tanulnak 28-an.

A' SORFÉLÉNER 1 és 2 dik számját a' jövő posta napon fogjuk elküldözni. Ma küldjük az első esztendei folyamatjának egész Lajstromát.

Szerkesztető és Kiadó M á r t o n J ó ' s e f, Professor. (Landstrasse Nro 315.)

Nyomtató: Nemes H a y k u l A n t a l. (Obere Bäcker-Strasse Nro 755.)